

Stikstof opnieuw zeer actueel

Uit ‘Op de eerste rij’ van onze voorzitter bleek al hoe stikstof in een week tijd het politieke debat is gaan beheersen. Dit is logisch: de gevolgen voor de volledige Vlaamse economie kunnen zeer groot zijn. In deze bijdrage geven we wat achtergrondinformatie bij dit technische en complexe dossier.

Bart Beliën, directeur Beroepswerking

De aanleiding

Twee milieuverenigingen gingen bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen in beroep tegen een omgevingsvergunning voor het uitbreiden van een bestaande pluimveehouderij. Ze vroegen de vernietiging van de vergunning. Op 25 februari vernietigde de Raad voor Vergunningsbetwistingen de omgevingsvergunning.

Het bedrijf is gelegen in de buurt van een speciale beschermingszone (SBZ), maar de impactscore was lager dan 5%. Het ging dus over de uitbreiding van een zogenaamd ‘groen’ bedrijf. Volgens de Raad voor Vergunningsbetwistingen heeft de minister van Omgeving, die de vergunning verleende, niet voldoende onderzocht of de veehouderij een risico op aanzienlijke gevolgen heeft voor de

speciale beschermingszone. De Raad voor Vergunningsbetwistingen stelt dat de verwijzing naar de drempelwaarde niet voldoende is om uit te sluiten dat er door de uitbreiding geen betekenisvolle effecten zijn op de nabijgelegen natuur. Een gelijkaardige redenering wordt opgebouwd met betrekking tot de mogelijke impact op het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN).

De gevolgen

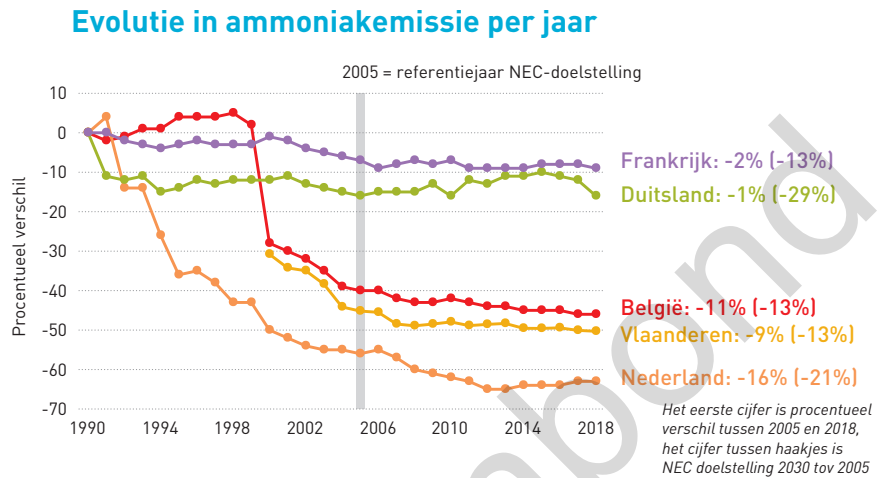
Ondanks het feit dat hier de omgevingsvergunning van één bedrijf werd vernietigd, zijn de gevolgen toch groot. Om te bepalen of de stikstofemissies van een bedrijf een significant effect kunnen hebben, werd immers gebruik gemaakt van een significantiekader ▶

Van de week

(zie tabel significantiekader). Een dergelijk kader bestaat zowel voor NH₃ als NO_x. Onmiddellijk na het arrest heeft de Vlaamse overheid de tools offline gehaald die het gebruik van dit beoordelingskader ondersteunen (de voortoetsonderdelen in verband met stikstofdeposities, de impactscoretool en de praktische wegwijzers). Verguningsaanvragen die gepaard gaan met een mogelijke stikstofdepositie op een SBZ kunnen nog steeds ingediend worden maar moeten vergezeld worden van een passende beoordeling. Dus ook tuinbouwbedrijven met wkk's en stookinstallaties kunnen vandaag niet eenvoudig aantonen dat hun emissies niet leiden tot een betekenisvolle aantasting.

In die passende beoordeling moet worden aangetoond dat er geen significante gevolgen zijn op de SBZ. Dit is natuurlijk geen eenvoudige opgave waardoor er wel onmiddellijk gevolgen zijn voor de vergunningverlening. Daarbij komt nog dat de Raad in zijn arrest opmerkt dat het mogelijk is dat één beperkte depositie geen aanleiding geeft tot significante effecten, maar dat dit toch het geval kan zijn als rekening gehouden wordt met de cumulatieve milieudruk. Deze cumulatieve milieudruk is de optelsom van de deposities afkomstig van andere projecten. Vele kleintjes samen kunnen namelijk ook

Sinds 1990 heeft België enorme inspanningen gedaan om de ammoniakemissies terug te dringen. Onze buurlanden Frankrijk en Duitsland deden het een stuk slechter. Nederland had de laatste jaren weer een stijgende trend. Ieder land zal zijn bijdrage moeten leveren om de Europese NEC-doelstelling (nationale emissieniveaus) tegen 2030 te halen.

tot significante effecten of betekenisvolle aantasting leiden.

Het failliet van de Programmatische Aanpak Stikstof?

De stikstofdepositie in Vlaanderen is hoog. Gemiddeld is 50% van de stikstofdepositie afkomstig uit het buitenland. Er zijn gebieden waar dit aandeel nog groter is, er zijn er waar het aandeel kleiner is. Van de binnenlandse bronnen is de landbouwsector de grootste. Dit heeft te maken met het

feit dat NH₃ op een kortere afstand neerslaat dan NO_x. Het is echter ook duidelijk dat als niet gewerkt wordt aan het terugdringen van de buitenlandse depositie, de inspanning van de binnenlandse bronnen onredelijk – en onaanvaardbaar – zwaar zal zijn. Verder is het ook duidelijk dat landbouwbedrijven zeer kwetsbaar zijn. Het element van de verwevenheid met de natuurgebieden, gecombineerd met de relatief lokale neerslag van NH₃ zorgt ervoor dat landbouwbedrijven zeer kwetsbaar zijn bij de vergunningverlening. Net om die reden, om een algemene vergunningenstop te vermijden, vroeg Boerenbond in het verleden naar een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Een dergelijke aanpak moet leiden tot een vermindering van de milieudruk, maar moet ook vermijden dat de landbouwsector alleen de rekening betaalt voor het feit dat er te veel stikstof neerslaat op de natuurgebieden. Er moet met andere woorden gezocht worden naar een beleid dat de natuurbeschermingsbelangen verzoent met de maatschappelijke en economische belangen. Dat zou een PAS moeten zijn.

Significantiekader

Impactscore	Hervergunning + uitbreiding zonder stijging emissies *	Uitbreiding met stijging emissies	Nieuwe inplanting
Is niet relevant volgens depositiescan	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk
Is gelijk of kleiner dan 5%	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk	Vergunning mogelijk
Tussen 5 en 50%	Vergunning mogelijk	Individuele passende beoordeling	Individuele passende beoordeling
Is gelijk of groter dan 50%	Geen vergunning mogelijk**	Geen vergunning mogelijk**	Geen vergunning mogelijk**

(*) Ook de omzetting naar een omgevingsvergunning valt hieronder

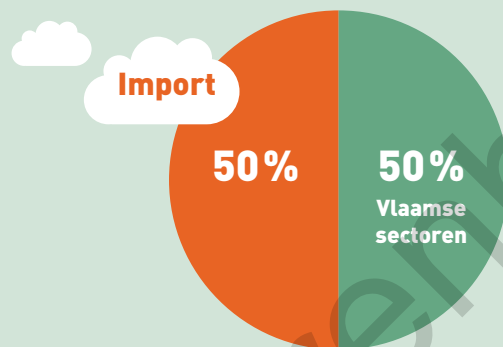
(**) Toepassing van het flankerend beleid voor 'rode bedrijven'

Hoofdbestuur bepaalde onze positie

Op 1 maart kwam ook het Hoofdbestuur van Boerenbond (digitaal) samen in een extra vergadering. Het Hoofdbestuur formuleerde het Boerenbondstandpunt in dit dossier. Het basisuitgangspunt is dat natuurbeschermingsbelangen en socio-economische belangen moeten worden verzoend. Daarbij moet Vlaanderen er zich voor hoeden om strengere doelen of verplichtingen op te leggen dan volgens de Europese wetgeving noodzakelijk zijn. De verschillende bronnen die bijdragen aan de stikstofdepositie moeten allemaal mee in het bad. Gezien de helft van de stikstofdepositie vanuit het buitenland komt, blijft het terugdringen van de emissies op niveau van de Europese Unie, op basis van de NEC-richtlijn, noodzakelijk. Het is echter ook duidelijk dat van de landbouwsector aanzienlijke inspanningen verwacht zullen worden. Hier zal gezocht moeten worden naar goede en juiste evenwichten. Boerenbond wijst er ook op dat het Vlaamse beleid gebaseerd kan worden op artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn en het advies van de advocaat-generaal in de Nederlandse PAS-zaak voor het Hof van Justitie in 2018, waarbij gesteld wordt dat naast de ecologische doelen ook economische belangen mee in de weegschaal moeten en dat van een lidstaat niet verwacht kan worden dat men plots fors moet ingrijpen in bijvoorbeeld de landbouw- of een economische sector. Daar zijn volgens ons de contouren te vinden van een oplossing die moet leiden tot een vermindering van de stikstofdepositie met respect voor de ►

Er moet gezocht worden naar een beleid dat de natuurbeschermingsbelangen verzoent met de maatschappelijke en economische belangen.

Import en aandeel van de sectoren in de stikstofneerslag in Vlaanderen

50%

van de stikstofneerslag in Vlaanderen komt uit het buitenland

Verdeling van de 50% stikstofneerslag afkomstig van de Vlaamse sectoren

Landbouw
39,6%

Transport
7,8%

Industrie
1,4%

Huishoudens
1,2%

Energie
0,3%

Handel/diensten
0,3%

© BOERENBOND • BRON: VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ (2018)

Van de week

grondrechten van de betrokken ondernemingen zodat natuurbeschermingsbelangen en economische en maatschappelijke belangen met elkaar verzoend kunnen worden.

Het spreekt voor zich – en dat werd ook duidelijk in het actualiteitendebat in het Vlaams Parlement – dat de socio-economische impact van de verschillende beleidsopties die men bespreekt of overweegt goed en volledig in kaart moeten worden gebracht. Je kan maar beslissingen nemen als je zicht hebt op alle gegevens. Het is duidelijk dat ook de kostprijs, zowel die voor de individuele boer en tuinder als die voor de maatschappij, een zeer belangrijk element is in de afwegingen die moeten worden gemaakt.

Verder blijven we aandringen op een Vlaams natuurbeleid dat zich volledig richt op de Europese natuurdoelen. De realisatie van de Europese natuurdoelen mag niet afhangen van opportuniteiten op het terrein. Vlaamse natuurmiddelen moeten prioritair ingezet worden op de Europees beschermde natuur.

De middelen die de overheid zal moeten uittrekken om landbouwers te vergoeden die door dit beleid in de problemen geraken, zijn de tegenhanger van het ambitieniveau. De Vlaamse overheid moet weten dat als zij de lat onrealistisch hoog legt, dit aanleiding zal geven tot zware economische gevolgen en dus tot torenhoge vergoedingen en compensaties voor landbouwers. Zoals Sonja De Becker schreef in 'Op de eerste rij' zal Boerenbond nooit aanvaarden dat dit dossier leidt tot een economisch bloedbad in onze sector en de daarmee verbonden Vlaamse agrovondingssector, die dan ook onvermijdelijk mee in de klappen zal delen. ■

“Ook de landbouwsector zal inspanningen moeten doen, maar deze moeten proportioneel en redelijk zijn.”

Verklarende begrippen

Instandhoudingsdoelstellingen Dit zijn de Europese natuurdoelen op basis van de habitat- en vogelrichtlijn die elke lidstaat moet behalen. Ze werden geformuleerd op Vlaams niveau en werden per habitatrichtlijngebied (bijvoorbeeld de Dijlevallei of de Kleine Nete) vastgelegd in 2014. Het gaat om habitattypes of soorten die duurzaam moeten kunnen overleven. Hiervoor dient een deel van de natuur omgevormd te worden (80%) maar ook een deel via ruimtebeslag op landbouwgronden gerealiseerd te worden.

Speciale beschermingszone In zo'n gebied moet een EU-lidstaat de Europese vogelrichtlijn of habitatrichtlijn uitvoeren om de Europese biodiversiteit te bewaren. Samen vormen deze gebieden het Natura 2000-netwerk.

Passende beoordeling Dit is een schriftelijk verslag dat wordt opgemaakt voor activiteiten, plannen en programma's in het kader van een vergunnings- of goedkeuringsprocedure. Het legt uit waarom een bepaalde activiteit de habitattypes/soorten van een speciale beschermingszone al dan niet betekenisvol kan aantasten.

Betekenisvolle aantasting Als voorgenomen projecten/activiteiten de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen in het gedrag kunnen brengen (fauna, flora, grondwaterstand, bodem, zuurgraad ...) hebben ze een betekenisvolle aantasting (een significant effect).

Programmatische Aanpak Stikstof Deze aanpak moet ecologie met economie verzoenen door in te zetten op een vermindering van de stikstofdeposities en een versneld herstel van de stikstofgevoelige habitats op een wijze die economische activiteiten niet onmogelijk maakt.

Significantiekader De overheid gebruikte deze beleidslijn (zie artikel) voor de passende beoordeling bij vergunningsaanvragen die een betekenisvolle aantasting kunnen veroorzaken. Het is het gebruik van dit significantiekader dat onderuit werd gehaald door het stikstofarrest.

Stikstofdepositie Dit is de stikstof – stikstofoxiden (NOx) en ammoniak (NH₃) – die via de lucht verspreid wordt. Die stikstofdepositie is in Vlaanderen voor de helft afkomstig van het buitenland, voor de andere helft zijn de landbouw, industrie en transport verantwoordelijk. Habitattypen kunnen maar een bepaalde hoeveelheid stikstof verdragen.

Kritische depositiewaarde Dit is de hoeveelheid stikstof (per eenheid van oppervlakte of volume) die een bepaald habitatype kan verdragen zonder er een risico op hinder van te ondervinden. Dit verschilt per habitatype en varieert van 34 kg N/ha/jaar tot 6 kg N/ha/jaar.

Gunstige staat van instandhouding De staat van instandhouding van een habitat wordt als gunstig beschouwd wanneer er wordt voldaan aan criteria inzake het natuurlijke verspreidingsgebied, de oppervlakte, de nodige specifieke structuur en functies. Hierbij is het verlagen van de depositiebijdrage een onderdeel van de verschillende elementen om tot een gunstige staat te komen.